

üç Gnathia vazosunu tanıtmayı amaçladık. Bu eserler müzedeki zengin çanak-çömlek koleksiyonu içinde, zarif formları ve üzerlerindeki göz alıcı bezemeleri ile ilgi çekmektedirler. Öte yandan bu vazolar, Gnathia Keramiği'nin en güzel ve başarılı örneklerinden olmaları nedeniyle de ayrı bir önem ve değer taşımaktadırlar.

Müzedeki eserlerin tanıtımına geçmeden önce, "Gnathia Keramikleri" hakkında genel ve özlü bir bilgi verilmesini uygun gördük.

Gnathia vazoları, kırmızı figürlü Güney İtalya Keramiği'nin¹ bir devamıdır². Attik paralelleri ise Batı Yamacı Keramikleri "*West Slope Ware*"dir³.

---

* Yazmamız konu olan bu üç Gnathia vazosu, 19. yy. İm sonlarında İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne girmiştir. Bu kadar uzun zamandan beri müzede bulunmalarına karşın bu eserlerin yayınlanmamış olduklarına pek ihtimal vermiyorduk. Eserlerle ilgilenmeye başlayınca, o zamanlar Klasik Eserler Bölümü şefi olan merhum Dr. Nezih Fıratlı kendisinin de şimdiye kadar bu vazoların yayımına rastlamadığım ve yayınlanmalarının yerinde olacağını belirterek bizi bu konuda cesaretlendirdi. Eserlerin yayınlanmasına karar verdikten sonra uzunca bir süre yapmış olduğumuz yayım taramasında bu eserlerin yayımına rastlamadık.

Bu yazımı hazırlanmasında büyük katkıları bulunan eşim ve meslekdaşım Sevinç Pasinli'ye (İstanbul Arkeoloji Müzesi), eserlerin fotoğraflarını çeken W.Schiele'ye (İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü) ve Turhan Birgili'ye (İstanbul Arkeoloji Müzesi) teşekkür ederim.

Ayrıca, bu makalenin yayınlanabilmesi için her türlü desteği sağlayan ve her zaman derin bilgisinden yararlandığım, beni yetiştiren değerli Hocam Prof.Dr. Baki Ögün'e teşekkürü zevkli bir görev saymaktayım.

1 Güney İtalya keramikleri hakkında bkz.: A.D. Trendall, *Frühitaliotische Vasen*, Leipzig 1938; *I vasi antichi dipinti del Vaticano. Vasi Italioti ed etruschi a figure rosse*, Vatican 1953, 1955; Güney İtalya Kırmızı Figürlü vazolarının gelişimi A.D. Trendall tarafından özet halinde: *Handbook to the Nicholson Museum*, Sydney 1948, s. 315-336; *Atti del VII Congresso Internazionale di Archeologia Classica*, Rome 1961, II. s.117-141; G.M.A.Richter. *A Handbook of Greek Art.*, London 1965, s.347-353.

2 R.M.Cook, *Greek Painted Pottery*, London 1960, s.206; E.Haspels. *Eski Yunan Boyalı Keramiği*, (çev.: A.Akarca). İstanbul 1946. s.240.

3 Richter, *ay.es.*; A.D. Trendall, *South Italian Vases. Fifth and Forth centuries B.C.*, s.348; Cook, *ay.es.*, s.206.

Tarentum'da yapılmaya başladıkları⁸ fikri geçerliliğini korumaktadır.

Gnathia vazoları Apulia'da çok kullanılmıştır. Bu eserler, Apulia'dan başka geniş bir alana yayılmış, diğer İtalya kentlerinde ve Sicilya'da, Fransa, Yukarı Adriatik, Kıta Yunanistan, Ege Adaları, Kıbrıs ve bir miktar da İskenderiye'de ele geçirilmiştir⁹. Ayrıca, bu gruptan eserler Myrina'da (Anadolu'da) da bulunmuştur¹⁰.

Gnathia Vazolarının kırmızı figürlü Güney İtalya keramiğinin bir devamı sayılabileceğini daha önce belirtmiştik¹¹. Bu vazolar siyah zeminli olup, bezemeli alanlar dışında gövdeleri tamamen sırlıdır, polikrom stilde bezenmişlerdir¹². Bezemelerin büyük bir kısmı donuk (opaque) beyaz renktedir. Beyazla birlikte kırmızı ve sarının değişik tonları ve erguvan rengi (mor) çokca kullanılmıştır¹³. Donuk renkli ve gayet

4 A.H. Smith, *CVA. British Museum*, Fac.1, IV Dc, s.3.

5 Minervini, *Bulletino Archeologico Napolitano*, IV (1846), s.101; F.Lenormant, *Gazette Arch.*, 1881-2, s.44; H.B.Walters, *Catalogue of vases in British Museum*, Vol IV (Vases of the Latest Period) London 1896, s.23; Smith, *ay.es.*, s.3; Haspels, *ay.es.*, s.240; Richter, *ay.es.*, s.240; M. Robertson, *A History of Greek Art*, Cambridge 1975, s.430; J.R.Green, *Gnathia Pottery in the Akademisches Kunstmuseum Bonn*, Mainz 1976 Alttaki notlarda: Green, *Gnathia Pott.* s.1.

6 *CVA.Lecce*, IV Ds, Lev.1-6; *CVA.Taranto*, IV Ds, Lev.1-2; *CVA.Napoli*, fasc.3, IV E, lev.54-73.

7 Lenormant, *ay.es.*, s.102; O.Rayet - M.Collignon, *Histoire de la Céramique grecque*, Paris 1888, s.328.

8 Cook, *ay.es.*, s. 207; Haspels, *ay.es.*, s.240.

9 Green, *ay.es.* s.1; Cook, *ay.es.*, s.207; Haspels, *ay.es.*, s.240.

10 E.Pottier et S.Reinach, *La nécropole de Myrina*, Paris 1887, s.228.

11 bk. Dipnot 2.

12 P.E.Arias - M.Hirmer, *A History of Greek Vase Painting* (Trans: B.B.Shefton), London 1962, s.387; T.B.L. Webster, *Masks on Gnathia Vases*, *JHS.* 71(1951), s.224 (Bu makalede Gnathia vazoları bezemeleri yönünden gruplandırılmıştır).

13 Walters, *ay.es.*, s.23; Smith, *ay.es.*, s.3; Haspels, *ay.es.*, s.240; Cook, *ay.es.*, s.206; R.S. Folsom, *Handbook of Greek Pottery*, London 1967, s.144.

lır²¹. Konuların biraz fazlaca dekoratif olması ortak bir özelliktir²². En çok sevilen, kullanılan ve karakteristik olan bezemeler: sarmaşık ve asma dalları, defne yaprağı bandları, girlandlar, kurdeleler, festonlara asılı kadın başları, kadın figürleri ve eroslar²³, aktör maskları²⁴, müzik aletleri, kuşlar, adak tabletleri v.s. dir²⁵. Bunların yanında doldurma motifleri de çokca kullanılmıştır²⁶. Gnathia tekniğinde yapılmış bazı erken vazolarda - örneğin *Konnakis Ressamı*'nın eserlerinde - çok önemli sahneler ve insan figürleri görülür; bunları stilistik bakımdan Kırmızı Figür içinde incelemek daha doğrudur²⁷. Gnathia keramiklerinde insan figürlerine başlangıca nazaran gittikçe daha az yer verilmiştir. Bazan bezeme olarak bir vazo, bir dal, müzik aletleri kullanılarak bir nevi *nature-morte* yapılmıştır²⁸.

14 Haspels, *ay.es.*, s.241.

15 Cook, *ay.es.*, s.206.

16 Webster, *göst.yer.*, s.226.

17 Walters, *ay.es.*, s.23.

18 Smith, *ay.es.*, s.3; Walters, *ay.es.*, s.23; Cook, *ay.es.*, s.207; Folsom, *ay.es.*, s.144.

19 Cook, *ay.es.*, s.207.

20 Smith, *ay.es.*, s.3; Walters, *ay.es.*, s.23.

21 Cook, *ay.es.*, s.207.

22 Walters, *ay.es.*, s.23; Arias-Hirmer, *ay.es.*, s.387.

23 İnsan figürlü örnekler için bkz.: E. Buschor, *Griechische Vasen*, München 1969, s.298, res.273; Smith, *ay.es.*, lev. 4B.

24 Üzerinde mask bulunan Gnathia vazoları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Webster, *göst.yer.*, s.222-232, lev.XLV. a-f; *More Dramatic Masks on Gnathia Vasas*, *Ant K.* 3, 1960, 30-36.

25 Walters, *ay.es.*, s.23; Folsom, *ay.es.*, s.144; Cook, *ay.es.*, s.206; Haspels, *ay.es.*, s.240.

26 Folsom, *ay.es.*, s.144.

27 Cook, *ay.es.*, s.206.

28 Haspels, *ay.es.*, s.240.

"Gnathia Vazoları" İ.Ö. 4. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiştir³¹. Yani ortalama bir tarih olarak İ.Ö. 350-250 yılları arasında yapılmışlardır, diyebiliriz. Bu stil en güzel örneklerini ise İ.Ö. 3. yüzyıl başlarında vermiştir³².

Gnathia Keramiği hakkında verilen bu genel bilgiden sonra, şimdi yazımıza konu olan üç vazoyu birer birer ve ayrıntılı bir şekilde tanıtmaya çalışalım:

YONCA AĞIZLI OİNOKHOE³³ (Resim 1 a, b, c)

Sarımsı devetüyü renginde hamurdan yapılmış, yonca ağızlı bir oinokhoe'dir. Ağız kısmı plastik görünümlü olup, geniş bir dudağı var-

29 Arias-Hirmer, *ay.es.*, s.387; Haspels, *ay.es.*, s.240.

30 Cook, *ay.es.*, s.207; Folsom, *ay.es.*, s.144.

31 C.W.L. Scheurleer, *Zur Datierung der sogenannten Gnathiavasen*, *AA.* 51(1936), s.285; Green, *Gnathia Pott.* s.1; Arias-Hirmer, *ay.es.*, s.387; Folsom, *ay.es.*, s.144; Cook, *ay.es.*, s.207; Richter, *ay.es.*, s.348; Haspels, *ay.es.*, s.240.

"Gnathia Keramiği" üzerine 1950'li yıllardan sonra daha fazla eğinilmiş ve bu stildeki vazoların yoğun bir şekilde yayımlanmaları sürdürülmüştür. İtalyan arkeologların yanı sıra özellikle İngilizler bu konu üzerinde ayrıntılı çalışmalar yapmışlardır. Sözü edilen bu çalışmalar için bkz: M.Bernardini, *Museo Provinciale "S.Castromediano" di Lecce, Vasi dello stile di Gnathia. Vasi a vernice nera*, 1961; L.Forti, *Mon. Ant. M. Grecia*, II (1965); *La ceramica di Gnathia*, V.Longo, *Vasi del tipo di Gnathia del Museo Civico di Gallipoli*, *Ann.Bari*, 14, 1969, 223-252; S. Winkelmann, *Spaet Gnathia-Vasen*, *Öjh*, 50, 1972, 150-165; T.B.L. Webster, *More Dramatic Masks on Gnathia Vases*, *Ant. K.*, 3, 1960, 30-36; *Toward a Classification of Apulian Gnathia*, *BICS.*, 15, 1968, 1-33; J.R.Green, *Some Painters of Gnathia*, *BICS.*, 15, 1968, 34-50; *Gnathian Addenda*, *BICS.*, 18, 1971, 30-38; *Gnathia Fragments in Basel and Melbourne*, *BICS.*, 23, 1976, 96-98; *More Gnathia Pottery in Bonn*, *AA.*, 1977, 551-563.

32 Haspels, *ay.es.*, s.240.

33 İst.Ark.Müz.Env.No: 1968 ÇÇ.

Müze Foto.Neg.No: 79, 886-79.890

Müze giriş tarihi: ? (Envanter defterinde belli değildir. Ancak, bunu izleyen eserler 1890-91 yıllarında müzeye girmişlerdir).

Buluntu yeri: Rodos

Oinokhoe'nin proporsiyonları çok uygun olup, form olarak da çok zarif görünüşlüdür³⁵.

Vazonun yüksekliği: 25,5 cm., gövde maksimum (karın) çapı: 11 cm., kaide çapı: 6,8 cm., ağız genişliği: 7,9 - 9 cm., boyun çapı: 2,7 cm. ve kulpunun kalınlığı: 1,2 cm. dir.

Oinokhoe'nin yüzeyi siyah boya ile kaplanmış, üzerine bezemeler yapılmıştır. Bezemelerin yapımında beyaz ve sarı renkler kullanılmıştır.

Ana bezeme, vazonun boynu ve kısmen omuzunu kaplamış olan metoptaki bir kaz figürüdür. Karın kısmından yaprak frizli bir band geçmektedir. Gövdenin diğer kısmı ise, elle yapılmış birbirine paralel ince dikey yivlerle bezenmiştir³⁶. Kaidesinin hemen üstünden, bir par-

34 Kulpunun uç kısmının aslan başı biçiminde olduğunu çağdaş ve benzer örnekler yardımıyla da anlayabiliyoruz. Aslan veya diğer hayvan başı şeklinde kulpa sahip oinokhoe'lere örnek olarak bkz: Smith, *ay.es.*, lev.1, no.2 (kulpun ucu aslan başı şeklinde); W.Von Ingen, *CVA. University of Michigan*, 1, IV D, lev. XXIX-7 (kulpun ucu plastik hayvan başı görünümünde).

35 Gnathia Keramiginde bu tipteki zarif görümlü oinokhoe'lere çok rağbet edilmiş ve bu vazolar hemen hemen en çok kullanılan form olmuştur. Bunlara çok sayıda örnek verilebilir. Ancak, burada, bizim oinokhoe'ye form ve ölçü bakımından çok benzeyen örnekler verilecektir. Kşl: B. Neutsch, "*Archäologische Grabungen und Funde im Bereich der unteritalischen Soprintendenzen von Tarent, Reggio di Calabria und Salerno (1949-1955)*", *AA.*, 71(1956), s.277, res.58 (Taranto Manduria nekropolünde bulunmuş oinokhoe); N.Breitenstein-K.F. Johansen, *CVA. Copenhagen Musée National*, Fas.7, IV D, lev.274, no: 7 ve 8 (Bari'de bulunmuş iki oinokhoe); O.Rayet-M.Collignon, *Histoire de la Céramique grecque*, Paris 1888, res.123 (Gnathia'da bulunmuş oinokhoe); Ingen, *ay.es.*, lev.XXIX-7 (Rudiae'de bulunmuş oinokhoe); Walters, *ay.es.*, s.229, F.570; Smith, *ay.es.*, lev.1, no.2; I.R.Metzger-M.C.Ronzani-H.Bloesch, *CVA. Ostschweiz Ticino*, Fas.V, lev.25(349).

36 Gövdeyi süsleyen bu dikey yivlerin çok karakteristik olduğuna ve yaygın bir biçimde kullanıldığına daha önce değinilmişti (s.2, dipnot.18). Ayrıca, kşl: Neutsch, *göst.yer.*, s.277, res. 58; Breitenstein-Johansen, *ay.es.*, lev.274 no.7 ve 8.

Bu yatay sarmaşık dalı boyunu tümüyle dolanmaktadır. Uçları beyazın arka tarafında, kulpun altında biraraya gelmekte, fakat iki uç birbirine birleşmemektedir. Sarmaşık dalının üstte ve altta yaprakları vardır. Üstteki yaprakların yönü yukarı, alttakilerin ise aşağı doğrudur. Kalp biçimindeki yapraklar beyaz üzerine sarı renktedir. Şöyle ki, vazunun siyah yüzeyi üzerine motif önce koyu kıvamlı beyaz boya ile çizilmiş, daha sonra beyazın üzerine sarı boya sürülmüştür³⁸.

Metobun her iki tarafındaki dikey yanlarını ise, yönleri yukarıdan aşağıya doğru olan birer uzun dal oluşturmaktadır (Res.1 b-c). Bu dalların her iki tarafında ince ince yaprakları vardır. Dalların görünümü bahk kılıçını andırmaktadır. Bu dallar da sarı renktedir; yine aynı yöntemle (sarmaşık yaprakları gibi) beyaz üzerine sarı sürülerek boyanmışlardır. Yukarıki yatay sarmaşık dalına asılı vaziyette, yarım bir girlandı andıran bir başka bezeme daha dikkati çekmektedir. Bu motifin aşağıya kadar inen her iki taraftaki ucu da ince püsküllerle süslenmiştir. İki yerinden tutturulmuş bir kumaş bandı (feston) veya kalın bir kordelayı andıran bu motif zorlukla seçilebilmektedir (Şek.1; Res.1 b-c). Zira, vazunun siyah zemini üzerine doğrudan doğruya - altta beyaz kullanılmaksızın - sulandırılmış sarı boya ile çizildiğinden, belirsiz bir kızıl renk almıştır. Dış konturları ise, sulandırılmış beyaz boya ile çizildiğinden biraz daha fazla belli olmaktadır. Özellikle kazın önündeki tarafta bu band ve beyaz renkteki dış konturları daha çok görülebilmektedir. Bu motif metobun içinde ikinci bir çerçeve oluşturmaktadır.

37 Bezemelerin vazo üzerindeki tertibi Gnathia vazolarının ortak karakteristiklerindenidir. Bu tertip bakımından elimizdeki oinokhoe'ye çok benzer örnek olarak kşl: Rayet-Collignon, *ay.es.*, s.329, res.123; Smith, *ay.es.*, lev.1, no.2.

38 Çünkü sarı rengi doğrudan doğruya siyah zemin üzerine sürse renk değişikliğe uğrayacak ve istenilen tonda bir sarı elde edilemeyecekti. Önce beyaz, üzerine sarı sürülmekle çok daha canlı ve doğal bir sarı renk oluşturulmuştur. Bezemelerin böyle yapılmış olduğu bazı yerlerde dökülmüş olan sarı boyanın altından beyaz rengin çıkmış olmasıyla açıkca anlaşılabilir.

Üniversitesi'nde korunmakta olan çan krater³⁹ üzerindeki yatay sarmaşık dalına asılı uzun dal ve uçları püsküllü festonlar ile Louvre Müzesi'nde bulunan, Gnathia'da ele geçirilmiş yonca ağızlı oinokhoe'nin⁴² boynundaki sarmaşık, uzun dal ve püsküllü feston motifleri⁴³ bizim oinokhoe'deki motiflerle çok yakın benzerlik göstermektedirler.

Metobun alt sırımını ise, omuzdan geçen yatay yivli bandını, beyaz renkteki üst kontur çizgisi oluşturmaktadır.

Vazonun asıl sahnesini oluşturan bu metobun içindeki ana figür ise bir kaz tasviridir⁴⁴ (Şek.1, Res. 1 a). Sola doğru profilden, yere basar durumda resmedilmiş olan bu kaz başını yukarıya doğru kaldırmıştır. Kanatlarını da yukarıya kaldırmıştır; kanatları açık durumdadır. Kaz tasviri beyaz boya ile yapılmıştır. Kuyruğu ve ayakları sarı boyalıdır. Vücudundaki bazı tüyler ve kanat detayları da sarı renk çizgilerle gösterilmiştir. Kazın önünde ve arkasında, sarı renkte, palmete benzeyen birer stilize bitki vardır.

39 Neutsch, *göst.yer.*, s.277, res.58.

40 Breitenstein-Johansen, *ay.es.*, s.274, no.7 ve 8.

41 Webster, *JHS.* 71(1951), s.225, res.1.

42 Rayet-Collignon, *ay.es.*, s.329, res.123.

43 Bu motiflerin benzerleri için ayrıca bkz: K.Schauenburg, *Pluton und Dionysos Jdl.*, 68(1963), s.63, res.18 (pelike omuzu üzerinde sarmaşık ve uzun dallar); C.Picard, "La fin de la céramique peinte en Grande-Grèce, d'après les documents des Musées d'Italie", *BCH.*, 35(1911), lev.VI, no.75 (Askos boynu üzerinde çiftli sarmaşık bandı), Smith; *ay.es.*, lev.1/6 ve 1/16 (kantharos ve hydria üzerinde püsküllü feston motifleri); Buschor, *ay.es.*, s.275, res. 279 (oinokhoe üzerinde sarmaşık ve püsküllü festonlar); L. Budde, "Gustav-Lübecke-Museum, Hamm in Westfalen. Antike Klein-Kunst", *AA.*, 63/64 (1948/49), kol.160, res.35 (oinokhoe üzerinde uzun dal motifleri).

44 Aslında bu figür bir kuğu da olabilir. Ancak, kuğu figürleri daha ince-uzun ve daha zarif bir görünüme sahiptirler; özellikle boyun kısımları daha ince ve uzundur. Resim 2 a-b ve şekil 2'deki 2182 Env.no.lu yuvarlak ağızlı oinokhoe üzerindeki kuğu figürü ile karşılaştırıldığında, ikisi arasındaki fark görülebilmektedir. Bu bakımdan, bu vazo üzerindeki figürü kaz olarak kabul ettik.

dan ve buna bitişik olarak, biraz daha kalın ikinci bir yatay band geçmektedir. Bu bandın geçtiği yer aşağı yukarı vazonun karın kısmıdır. Bandın dış konturları beyaz boya ile çizilmiştir. İçinde zikzak ve sarmaşık yaprakları kombinasyonundan oluşmuş bir bezeme bulunmaktadır (Şek.1; Res.1 a-c). Zikzak taneleri alternatif olarak bir sarı, bir kızıl-kahve renkte çizilmiş olup, kenarları tırtıklıdır. Zikzakların sarı kısımlarının çok canlı görünümde olmalarına karşın, kızıl-kahve renkte olanları pek belli olmamakta, hatta çok dikkat edilmezse bu kısımlar seçilememektedir. Zikzakların aralarında biri altta, biri üstte olmak üzere, beyaz renkte yapılmış sarmaşık yaprakları görülmektedir. Bu sarmaşık yaprakları çok ince dallarla zikzakların köşelerine bağlanmıştır. Fakat sarmaşık dalları da çok sulandırılmış beyaz boya ile çizildiğinden, zemine karışmakta ve çok yakından dikkatlice bakılmazsa belli olmamaktadır.

Bu banddan sonra, yani karından itibaren gövdenin alt kısmı, kaidenin hemen üstünden geçen hamur rengindeki *reserve* banda kadar, kazanarak yapılmış dikey ve birbirine paralel ince, sık yivlerle bezenmiştir.

Vazonun hiç bir kırığı yoktur ve sağlam durumdadır.

YUVARLAK AĞIZLI OİNOKHOE⁴⁶ (Resim 2 a, b)

Sarımsı devetüyü renğinde hamurdan yapılmış, yuvarlak ağızlı bir oinokhoc'dur. Dudak kısmı dışa dönüktür. Silindirik kısa boyunludur.

45 Smith, *ay.es.*, lev. 4/11.

46 İst.Ark.Müz.Env.No.: 2182 ÇÇ.

Müze Foto Neg.No: 79.884-79.885

Müze giriş tarihi: 1891 (Brandigham Koleksiyonundan).

Buluntu yeri: ?

Oinokhoe'nin yüksekliği: 18 cm., gövde çapı: 12,3 cm., kaide çapı: 5,5 cm., ağız çapı: 9,7 cm., boyun çapı ise: 6,4 cm. dir.

Vazonun dışı ve ağzın iç kısmı siyah sırlıdır; iç kısmı ise boyanmadan hamur renginde bırakılmıştır. Bezemeler siyah sırm üstüne beyaz ve sarı renklerle yapılmıştır.

Vazonun karm kısmından yatay bir band geçmektedir. Bandın içinde rozet ve palmetlerden oluşmuş bir bezeme vardır. Gövdeyi ikiye ayıran bu yatay band ile omuz arasında dikdörtgen bir metop bulunmaktadır. Gövdenin ön kısmındaki bu metop içindeki bir kuğu tasviri ana sahneyi oluşturmaktadır. Bu figürlü metobun dışında kalan gövdenin diğer kısımları dikey yivlerle bezenmiştir. Gövdenin alt kısmında, kaidenin hemen üstünden, dış konturları kazıma çizgilerle belirtilmiş bezemesiz bir band geçmektedir.

Vazonun formu ve üzerindeki bezemeleri genel hatlarıyla gördükten sonra, şimdi, bezemeleri ayrıntılı bir şekilde inceleyelim (Şekil 2):

Boyunda, alt ve üst sınırı beyaz renkte birbirine paralel çift ince çizgilerle belirlenmiş bir band vardır. Bu bandın içinde, sarı renkte sarmaşık dalı ve yapraklarından oluşmuş bir su görülür⁴⁸. Bundan önceki oinokhoe'de olduğu gibi, desenler önce beyaz ile çizilmiş, beyazın üstüne sarı boya sürülmüştür.

Vazonun dar omuz kısmında da, üstte birbirine paralel iki beyaz çizgi görülür. Omuzdan gövdeye geçişte ise iki ince yatay yiv vardır. Bu yivlerle üstteki beyaz çizgiler arasında kalan boş kısımda sarı renk ile yapılmış bir bezeme omuzu dolanmaktadır. Burada, üst

47 Dügümlü kulplara örnekler için bkz: H.P. Isler, *CVA. Zürich*, Fas.I, IV D, lev. 51/14; Picard, *göst.yer.*, lev.V ve lev.VII, no.67-69; Smith, *ay.es.*, lev.1/17, 2/5, 4/10, 14, 17.

48 Bu sarmaşık motifini bundan önceki 1968 Env.No.lu youca ağızlı Gnathia oinokhoesinin boyun kısmında görmüş ve benzer örnekler de vermiştik. Bkz.: Dipnot 39-43.

ya kaldırılmıştır. Gayet uzun, kıvrık ve zarif görünümlü boynu, ucu yukarı doğru kıvrık bir gagası vardır. Gözünün etrafı sarı ile gösterilmiş, gözü ise siyah küçük bir nokta ile belirtilmiştir. Gagası, göğsünün bazı tüyleri, kanatlarının ve kuyruğunun detayları ve ayakları sarı renk boya ile çizilmiştir. Kuğunun hemen önünde ince dal ve kıvrık yaprakları olan bir bitki tasviri vardır. Ayrıca, kuğunun üst kısmında ve kanatlarının altındaki boşlukta, sarı renkte küçük benekler görülmektedir. Bu benekler herhalde çiçekleri gösteriyor olmalıdır.

Floral motifler arasındaki zarif görünüşlü kuğu figürleri Gnathia Keramiği'nde en çok kullanılan hayvan tasvirleri olmuştur. Green tarafından yayınlanmış Bonn Akademi Sanat Müzesi'ndeki lekane kapağı⁴⁹ üzerindeki floral motifler arasındaki kanatları açık kuğu tasviri, bir özel koleksiyondan Pagenstecher tarafından yayınlanmış Gnathia oinokhoe'sinin⁵⁰ gövdesi üzerindeki kuğu tasviri ile Smith tarafından yayınlanmış British Museum'daki Gnathia vazoları⁵¹ üzerindeki sola doğru profilden gösterilmiş kanatları açık ve önlerinde bitki bulunan kuğu tasvirleri, bizim oinokhoe'deki kuğu figürüne çok benzer örnek oluşturmaktadırlar.

Figürlü metobun altından ve vazunun tam karın kısmundan yatay bir bandın geçtiğini söylemiştik. Bu bandın içinde, çok yapraklı çiçek rozeti ve palmetlerden oluşmuş bir bezeme zinciri vardır (Res. 2 a). Motifler, 1 sarı rozet, 1 beyaz palmet olmak üzere alternatif olarak birbirini izlemektedirler. Bonn'daki kantharos parçası⁵² üzerinde, Zürih'

49 Green, *Gnathia Pott*, lev.11.

50 R. Pagenstecher, *Gnathiarasen der Sammlung John. N.F. Reimers in Hamburg*, AA., 24(1909), lev.1, no.35.

51 Smith, *ay.es.*, lev.1/9 (pelike), /44 (pelike), 4/5 (alabastron), 4/7 (derin kâse), 5/19 (askos).

52 Green, *Gnathia Pott*, lev. 21 b.

Embemiği ve tırtıklı yüzü renginde namurdan yapılmıştır. Vazonun ağız kenarı çok hafif dışa doğru açılmaktadır. Ağız kenarının hemen altına bitişik, karşılıklı iki yatay kulpu var. Gövdesi derin ve dardır; üst kısmı silindirik olup kaideye doğru konikleşerek daralmaktadır. İki kademeli yuvarlak bir kaidesi vardır (Res. 3 a-b).

Skyphos'un ölçüleri ise, yüksekliği: 12,5 cm., ağız çapı: 8,7 cm., gövde çapı: 8,5 cm., kaide çapı: 4,5 cm. dir.

Zürih'teki İ.Ö. 3. yüzyılın I. çeyreğine tarihlenen iki skyphos⁵⁶ gerek şekil, gerekse ölçüleri bakımından bizim skyphos'umuzla çok yakın benzerlik göstermektedirler.

Vazonun içi ve dışı siyah boyalıdır. Bezemeler bu siyah zemin üzerine beyaz ve sarı renklerle yapılmıştır. Gövdenin üst kısmı (hemen ağız kenarının alt tarafı) düz olup, bu düz alanda, kenarları tırtıklı kalın bir çizgi bezeme görülmektedir. Bu bezeme vazonun her iki tarafında da vardır. Vazonun bir yüzünde ve tırtıklı çizginin hemen altındaki alanda ise, küçük bir dikdörtgen metop bulunmaktadır. İçerisinde bir güvercin tasviri bulunan bu metop vazonun ana sahnesini oluşturmaktadır. Bu metobun yer aldığı kısmın dışında kalan gövdenin orta kısmı ise dikey ince yivlerle bezelidir. Gövdenin alt kısmı düz bırakılmıştır.

Skyphos'un formuna ve bezemelerine genel olarak değindikten sonra, şimdi, bezemeleri ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz (Şekil 3):

53 Isler. *ay.es.*, lev.51/12-13, 16.

54 Rayet-Collignon, *ay.es.*, s.329, res.123.

55 İst.Ark.Müz.Env.No: 2053 ÇÇ.

Müze Foto Neg.No: 79.878-79.880

Müzeye giriş tarihi: ? (Enventar defterinde belli değildir, fakat aynı gruptan eserler 1883 yılında müzeye girmiştir).

Buluntu yeri: Rodos.

56 Isler, *ay.es.*, lev. 51/9 (2694), 51/10 (2695)

zemeni kısmın arasında, bir yüzde, küçük bir üçdörtgen metop bulun-
maktadır. Bu metobun konturları beyaz boya ile çizilmiştir. Metobun
içerisinde, sola doğru profilden resmedilmiş bir güvercin tasviri vardır
(Şek. 3; Res. 3 a). Gayet etli, dolgun görümlü olan bu güvercinin
uzun bir kuyruğu vardır. Kanatları vücuduna yapışık değildir; hafifçe
gövdesinden ayrılmıştır. Güvercin tasviri, koyu kıvamlı beyaz boya ile
resmedilmiştir. Kanatlarının detayları sarı çizgilerle gösterilmiştir. Ga-
gasının ucunda, başında ve boyun kısmında da sarı boyalar vardır.
Yere basmış durumdaki güvercinin her iki ayağı da gözükmemektedir.
Ayakları vücuduna oranla daha büyük ve dikkatsizce yapılmıştır. Gü-
vercinin hemen önünde, yerde, bir bitki görülmektedir. Bu bitki sarı
renkte yapılmış olup, stilize bir lotus çiçeğine veya sivri uçlu bir sar-
maşık yaprağına benzemektedir.

Gnathia keramiğinde çeşitli türdeki kuşların çok karakteristik ve
yaygın bezeme motifleri olarak kullanılmış olduklarına, daha önce
Gnathia Vazoları hakkında genel bilgi verirken değinmiştik. Bu çeşitli
kuş tasvirleri arasında güvercine fazlaca yer verilmiştir. Skyphos'umuz
üzerindeki benzer veya daha değişik hareket ve kompozisyonlar için-
de resmedilmiş güvercin tasvirlerine, çeşitli formlardaki Gnathia vazo-
larında rastlamak mümkündür⁵⁸.

Güvercin figürlü metobun dışında, vazonun gövdesinin tüm orta
kısmı, dikey ince yivlerle bezenmiştir. Bu yivler bundan önceki diğer

57 Metzger-Ronzani-Bloesch, *ay.es.*, lev. 5/3 (K 61)'deki hydria'nın boyunu üzerinde ve
Smith, *ay.es.*, lev. 5/4 ve 5/12'deki kotyle'lerin ağız kenarlarının dış kısmında aynı şekilde dişli
çizgi motifleri vardır.

58 Green, *Gnathia Pot.* lev. 26'daki bodur lekythos üzerinde bizim skyphos'dakine
tamamen benzer güvercin figürleri var. Güvercin tasvirleri için ayrıca bkz.: Neutsch, *göst.yer.*,
s.277, res.58; Breitenstein-Johansen, *ay.es.*, lev.274/7 ve lev.275/7; Isler, *ay.es.*, lev. 51/12-13;
Smith, *ay.es.*, lev.1/2, 1/3, 4/18; Picard, *göst.yer.*, lev. VI-35. VII-39, 59, 68, 69; Pagenstecher,
göst.yer., lev.2/17; Cook, *ay.es.*, lev.56 B; Green, *A.A.77*, s.561, res.13.

Yukarıda kısaca tanımlarını yapmaya çalıştığımız üç Gnathia vazosu gerek stilleri, gerekse taşıdıkları ortak özellikler yönünden birbirine çok benzemektedirler ve aynı zaman dilimi içinde yapılmış olmalıdır. Şöyle ki: Her üç vazonun da asıl bezemeleri metop içindeki bir kuş tasviridir. Tasvirlerin ve diğer bezemelerin yapımında *incision* (kazıma) kullanılmamıştır. Bezemeli sahnelerin dışında kalan kısımlar dikey yivlerle doldurulmuştur. Bezemelerin yapımında gerek kazımanın kullanılmaması, gerekse her vazoda dikey yivlerin kullanılmış olması bu eserlerin erken Gnathia örneklerinden olmadığını, Gnathia stilinin en güzel eserlerini verdiği son zamanlarına ait olduklarını göstermektedir. Çünkü, kazıma kullanılan eserlerin daha erkene tarihlendirilmeleri gerektiğine⁵⁹ ve dikey yivlerin ise erken örneklerde kullanılmamış olduğuna⁶⁰ daha önce değinilmişti.

Öte yandan, Resim 1 a-c'deki yonca ağızlı oinokhoe'mize formu ve kulpunun hayvan başı şeklinde olması yönünden benzerlik gösteren Michigan Üniversitesi'ndeki Rudiae'de bulunmuş oinokhoe İ.Ö. 4. yy. sonu - 3. yy. başına⁶¹, uzun dal motiflerinin benzerliğine örnek gösterilmiş olan Gustav Lübecke-Museum'daki Gnathia oinokhoe'si İ.Ö. 3. yy.la⁶², oinokhoemizdeki sarmaşık, uzun dal ve püsküllü feston motiflerinin benzerlerini gördüğümüz, Lund Üniversitesi'ndeki Gnathia çan krateri İ.Ö. 4. yy.lın 3. çeyreğine⁶³; Resim 2 a-b'deki yuvarlak ağızlı oinokhoe'ninkine benzer düğümlü kulpu bulunan Zürih'teki krateriskos⁶⁴ İ.Ö. 300 tarihine;

59 Bkz: s.95. dipnot 16.

60 Bkz: s.95. dipnot 19.

61 Ingen. *ay.es.*, lev. XXIX-7 (bk. dipnot 34-35).

62 Budde. *göst.yer.*, kol. 160. res.35.

63 Bkz: Dipnot 41.

64 İşler. *ay.es.*, lev.51/4.

Sonuç olarak, gerek bezeme teknikleri/stil özellikleri gerekse benzer örneklerin tarihleri göz önünde bulundurulursa, yazımıza konu olan üç Gnathia vazosunu da İ.Ö. 3. yy.lın başlarına tarihlememiz uygun olacaktır.

Aralık, 1981

Alpay PASİNLİ

---

65 Cook. *ay.es.*, lev. 56 B.

66 Neutsch, *göst.yer.*, s.277, res.58.

67 Bkz: Dipnot 56.

The aim of this article is to make better known three *Gnathian* vases at the Istanbul Archaeological Museum. These vases, according to the inventory registration, were acquired by the museum at the end of the 19th century. They are interesting not only for their elegant form but also for their attractive decoration. They are also among the most beautiful and successful examples of *Gnathian Pottery*.

Here is a very brief description of each of these three vases:

Trefoil mouthed Oinochoe : (Fig. 1 a-c; Drawing 1)

Ist.Arch.Mus.Inv.No: 1968 (ÇÇ)

Date of acquisition: ? (Not mentioned in inventory registration, but the vases registered before and after this one were acquired between 1890-1891).

Mus.Phot.Neg. No: 79.886 - 79.890

Provenance : Rhodes

Height: 25,5 cm., Body diam.: 11 cm., Foot diam.: 6,8 cm.

The vase is intact. Yellowish buff clay. Wide lips, narrow cylindrical neck, ovoid body, disc foot, verticle handle round in section. End of

---

* I would like to thank my wife and colleague Sevinç Pasiñli (Istanbul Archaeological Museum), for her valuable assistance in the preparation of this article, and Messrs. W.Schiele (Istanbul German Arch.Inst.) and Turhan Birgili (Istanbul Archaeological Museum), who photographed the vases.

I would also like to express my deep gratitude to Prof.Dr. Baki Ögün (Ankara Üniv. DTCF, Chairman of Archaeology Dept.) who encouraged me to publish this article and who has always offered me invaluable support and guidance in my research.